

УДК 811.111'373.72

**Свиридюк Т. В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов економічного факультету
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка**

**Семініхіна Н. М.,
доктор філософії (PhD), доцент,
доцент кафедри іноземних мов економічного факультету
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка**

**Рубан Л. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов економічного факультету
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка**

**ВИКОРИСТАННЯ ІДІОМАТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРОМОВАХ
БРИТАНСЬКИХ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРІВ:
АПЕЛЯЦІЯ ДО ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ**

Мова політичних лідерів виконує не лише комунікативну функцію інформування, але й когнітивно-мобілізаційну роль, активізуючи в аудиторії процеси сприйняття, уваги та мислення. У лінгвістичній перспективі під пізнавальними процесами розуміють особливості, за допомогою яких людина отримує й обробляє інформацію про навколишній світ, а також формує і перетворює знання, зокрема, через

відчуття, сприйняття, увагу, пам'ять, уяву та мислення. [1, с. 76]. Метою цього дослідження є вивчення ідіоматичних засобів у апелятивній функції у промовах прем'єр-міністрів Великої Британії за період 2019-2025 рр.

У виступах політиків апеляція до пізнавальних особливостей особистості передбачає використання ідіоматичних одиниць, що позначають процеси сприйняття, мислення та уваги, і спрямовані на вплив аудиторії через активацію відповідних когнітивних механізмів. Фразеологічні сполучення (ФС), пов'язані з увагою, відображають різний рівень її зосередженості на окремих суспільних подіях та питаннях. Водночас фразеологічні єдності (ФЄ) пов'язують прояви уваги з тілесним або сенсорним досвідом людини. Ідіоматичні одиниці, що передають зорове сприйняття та пам'ять, у яких сфера джерела асоціюється з процесом бачення, активно використовуються прем'єр-міністрами 2019-2025 рр. не тільки для відтворення важливих подій минулого, а в більшості випадків для окреслення майбутніх перспектив. Ідіоматичні засоби, що позначають мислення, стимулюють розумову діяльність слухачів, спонукаючи їх осмислювати факти, згадані у виступах. Такі одиниці використовуються в досліджуваних промовах усіх прем'єр-міністрів і представлені як ФС, так і ФЄ, позначаючи різний рівень інтелектуальних зусиль, способи подачі інформації та ступінь впливу зовнішніх факторів на процес ухвалення рішень.

Пізнавальні процеси включають сприйняття як процес відображення предметів і явищ дійсності (відчуттями й органами сприйняття) з розумінням їхньої цілісності [2]. У мовній інтерпретації такі процеси часто маркуються лексикою, яка апелює до зору, уваги, огляду, візуалізації («look», «see», «eyes») або до процесів мислення, усвідомлення («make clear», «decide», «hold the view»). У політичному дискурсі британських прем'єр-міністрів ідіоматичні засоби виконують функцію мобілізації уваги, створення уявного образу, підсилення авторитету мовця.

Одиниці, що використовуються для позначення **сприйняття** як процесу відображення предметів і явищ дійсності в сукупності їх характеристик та частин за їх безпосередньої дії на органи відчуття з розумінням цілісності відображуваного [2], позначають зорову перцепцію, звертаючись до певного досвіду адресата та дозволяючи активізувати увагу до різних мікротем.

Зорове сприйняття позначене у виступах Кіра Стармера ФЄ *to see through the same eyes*, що апелює до відповідного досвіду людини та має структуру V+(Prep)+(Adj)+N. Кір Стармер використовує вказану одиницю, звертаючись до свого народу та заохочуючи до об'єднання:

Enjoy the feeling of waking up on a morning like this with the emotion that you do see the country through the same eyes [5]. Крім того, значення цієї ФЄ посилюється використанням дієслова **do**.

Увага як спрямованість психічної діяльності людини та її зосередженість на предметі, що має для неї певне значення [2], позначається ФЄ *draw attention to* та *pay attention to*, які привертають увагу адресата до значущих тем в промовах. ФЄ має структуру V+N+Prep. У виступі Бориса Джонсона *draw attention to* є чітким маркером активації уваги: *My right honourable friend is absolutely right to draw attention to the huge importance of sport to our national economy and to our wellbeing* [4]. У наведеному прикладі ця ФЄ ставить предмет обговорення *the huge importance of sport to our national economy and to our wellbeing* у фокус сприйняття аудиторією, створюючи «точку фіксації». Згідно з ієрархією залучення уваги (*call < attract < draw*), це одна з найінтенсивніших форм звернення.

Ріші Сунак у своєму виступі використовує ФЄ *pay attention to*: *Second, over the medium term, we cannot allow our debt to keep rising, and, given how high our debt now is, we need to pay close attention to its affordability* [7]. За допомогою цього ФЄ спікер закликає не просто «звернути увагу», а заохочує до усвідомленої, цілеспрямованої дії, спрямованої на моніторинг чи контроль. Тобто прем'єр-міністр не лише констатує важливість боргової ситуації, а закликає до активного спостереження та оцінювання її впливу на економіку, чим створює враження відповідальної, розсудливої позиції політика.

Пам'ять як когнітивний процес, який полягає у збереженні, відтворенні і забуванні набутого досвіду [2], представлена ФЄ *look forward*, зі структурою V+Prep. Область джерела у ФЄ пов'язана компонентом *look* з перцепцією, а елемент *forward* метафорично відображає майбутнє [3, с. 219]. Тому ФЄ *to look forward* має значення *to think about what is going to happen in future*. У своєму виступі Кір Стармер апелює до візуалізації майбутнього: *And now we can look forward again, walk into the morning, the sunlight of hope, pale at first, but getting stronger through the day, shining once again on a country with the opportunity after 14 years to get its future back* [6]. Ідіоматичний засіб *look forward* як маркер перспективного сприйняття дає слухачу когнітивну карту «ми рухаємося в напрямку світла/надії», що сприяє емоційній залученості та заохоченню концентрації на майбутньому.

Мислення позначене ідіоматичними одиницями *look to the future*, *get a fix in smbd's head*, *the opportunity rests in smbd's hands*, що активують розумову діяльність слухача, спонукаючи його замислитися над подіями та фактами, про які розповідається в промовах.

У своїй промові Піші Сунак використовує ФС *look to the future* зі структурою V+Prep+N: *Now, when I look to the future of Teesside I see old industrial sites being used to capture and store carbon* [7]. У цьому контексті прем'єр-міністр використовує ФС *look to the future* для створення образу оновлення та надії, особливо у зв'язку з регіоном Teesside, який історично асоціюється з важкою промисловістю та економічним спадом. Таким чином, спікер прагне змінити сприйняття минулого (старих промислових об'єктів) та перенести акцент на перспективи розвитку та модернізації.

У промові Бориса Джонсона використовується ФС *get a fix in smbd's head* (V+(Prep)+(Adj)+N) з метою відображення процесу когнітивного впорядкування сприйнятої інформації, що переходить у стадію осмислення: *Everyone has now got a fix in their heads about the kind of landing place we need to get to* [4]. ФС позначає формування чіткого уявлення про спільну мету та слугує засобом вербалізації колективного мислення. За допомогою цього ідіоматичного засобу спікер заохочує об'єднати аудиторію навколо узгодженого бачення майбутнього.

До використання ФС *the opportunity rests in smbd's hands* зі структурою N+V+(Prep)+(Adj)+N вдається в своєму виступі Кір Стармер: *The opportunity to shape our country's future rests in your hands* [6]. За допомогою ідіоматичної одиниці *the opportunity rests in smbd's hands* відображено концепт мислення/усвідомлення відповідальності. Прем'єр-міністр спонукає слухача ментально взяти на себе роль суб'єкта дії, що активує мисленнєві процеси прийняття рішення.

Таким чином, дослідження показує, що сучасні британські прем'єр-міністри активно використовують ідіоматичні засоби, які позначають пізнавальні процеси, зокрема сприйняття, увагу, пам'ять та мислення. Фразеологічні єдності та сполучення допомагають створити образ або метафоричну ситуацію, яка зменшує дистанцію між складною політичною проблемою та слухачем. До того ж, вони активізують увагу аудиторії, спрямовуючи її до ключових тем або аргументів. Ідіоматичні одиниці зменшують когнітивну напругу, підвищуючи довіру до спікера, а також спонукають аудиторію до дій, шляхом залучення її в процес мислення та прийняття рішення.

Література

1. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посібник. К. : МАУП, 2000. 256 с.
2. Сучасний тлумачний психологічний словник / [упоряд. В. Б. Шапар]. Х. : Прапор, 2007. 640 с.

3. Evans V. *The Structure of Time*. Amsterdam (Phil.) : John Benjamins Publishing Company, 2004. 286 p.

4. Johnson B. Boris Johnson COVID-19 Announcement. URL : <https://www.rev.com/transcripts/boris-johnson-covid-19-announcement-transcript-september-22?utm>.

5. Starmer K. Labour Leader Sir Keir Starmer's Victory Speech in Full. URL : <https://www.expressandstar.com/news/uk-news/2024/07/05/labour-leader-sir-keir-starmer-victory-speech-in-full/?utm>.

6. Starmer K. Sir Keir Starmer's New Year Speech. URL : <https://labour.org.uk/updates/press-releases/keir-starmer-new-year-speech/?utm>.

7. Sunak R. Rishi Sunak's Budget 2021 Speech in Full. URL : <https://www.mortgagesolutions.co.uk/news/2021/03/03/budget-2021-rishi-sunaks-budget-2021-speech-in-full/?utm>.